

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Kam dál v dluhové problematice?

Výstup z kulatého stolu pořádaného Charitou Česká republika

v rámci projektu Ke kvalitě v Charitě II¹

dne 4. března 2020

Lidem, kteří se kvůli dluhům dostávají do neřešitelných problémů, se Charita Česká republika věnuje dlouhodobě. Provozuje 69 poraden, z nichž se dvě třetiny věnují dluhovému poradenství. Zástupci Charity ČR se u kulatého stolu setkali s dalšími organizacemi, které se věnují dluhové problematice, a to za účelem nalezení způsobů, jak efektivně řešit problém dluhových pastí, do nichž se lidé v ČR dostávají, a jak zabránit takzvanému „obchodu s chudobou“.

Cíl a zaměření kulatého stolu

Kulatý stůl byl zaměřen na příčiny, aktuální stav i dopady zadluženosti. Poslední novela insolvenčního zákona přispěla k procesnímu zjednodušení podávání návrhů na oddlužení, menší zátěži pro zpracovatele návrhu i dlužníka, zpřístupnila oddlužení tím, že se již nemusí prokazovat schopnost uhradit 30 % pohledávek, což vedlo k navýšení počtu žadatelů z řad poživatelů důchodu, osob v hmotné nouzi, samozivitelů i OSVČ (mnoho lidí z těchto skupin však naopak nově na oddlužení nedosahuje kvůli novému pravidlu 1 + 1, tedy minimální splátce). Úspěšnost podaných návrhů je velmi vysoká². Nadále se však nedaří masivnější oddlužení společnosti, proto chceme poukázat na přetrvávající bariéry a potíže a hledat možné cesty ke zlepšení současného stavu.

Kulatého stolu se zúčastnili experti z řad charitních pracovníků i z dalších institucí³. Při diskusi zazněly praktické zkušenosti pracovníků dluhových poraden, zkušenosti zaměstnavatelů zadlužených osob, data z výzkumů i poznatky člověka, který se v těžké životní situaci zadlužil. Na problematiku zadluženosti bylo nahlíženo nejen z pohledu zadlužených osob, ale i z pohledu jejich zaměstnavatelů, věřitelů a celé společnosti.

¹ Projekt Ke kvalitě v Charitě II, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/17_071/0007576 je financován z Evropského sociálního fondu, OP Zaměstnanost.

² Marta Šosová uvedla úspěšnost nad 96 % u návrhů podávaných poradnami Diecézní charity Brno.

³ Kancelář veřejného ochránce práv, Vězeňská služba České republiky, Institut prevence a řešení předlužení, z. ú., Člověk v tísni o. p. s., RUBIKON Centrum, z. ú., IQ Roma servis, z. s., REMEDIUM Praha o. p. s., ASLIDO – Asociace lidí pro domov, z. s., Nový Prostor, zapsaný ústav, EAPN ČR, z. s. Dopoledního bloku se účastnil také pan poslanec Marek Výborný.

V rámci kulatého stolu zazněly příspěvky na tato témata:

- *Zkušenosti z praxe dluhových poraden,*
- *Překážky pro vstup do oddlužení,*
- *Specifika dluhového poradenství u osob s kriminální minulostí,*
- *Nekalé praktiky komerčního insolvenčního poradenství,*
- *Informovanost, nové formáty poradenství,*
- *Přínos dluhového poradenství pro společnost – výsledky zahraničních studií.*

Zhodnocení aktuálního stavu

Podle aktuálních dat bylo v roce 2019 v České republice 783 tisíc osob v exekuci (podíl osob v exekuci 8,8 %), přičemž podíl osob s vícečetnými exekucemi tvořil 70 % (počet osob se 3 a více exekucemi byl 474 000, počet osob s 10 a více exekucemi 157 000).⁴ V roce 2019 se projevil pozitivní trend mírného poklesu celkového počtu osob v exekuci, nicméně problém předluženosti je stále extrémně závažný z hlediska rozsahu i struktury předlužené populace, kdy jsou exekucemi postiženi mladí lidé na prahu dospělosti, rodiny s dětmi i senioři.

Stávající zákonná úprava (nízká nezabavitelná částka, systémově vytvářené bariéry pro uplatnění na trhu práce – viz níže) vede k tomu, že si zadlužení lidé hledají nelegální práci. Finančně se jim to vyplatí, ale do této situace jsou natlačeni i ti, kteří by raději pracovali legálně. Tito lidé čerpají sociální dávky a pro stát tak nepředstavují žádný produktivní přínos, ale jen výdaje. Do budoucna tento stav přináší také rizika spojená s absencí příjmu započitatelného do sociálního pojištění, chudobou v případě úrazu, nemoci, v seniorském věku a potřebu dalších výdajů na sociální služby a dávky pro tyto osoby.

Pokud osoby s exekucemi navzdory nepříznivým okolnostem přece jen legálně pracují, jejich pracovní produktivita je často nižší. Radek Hábl (Institut prevence a řešení předlužení) na kulatém stole popsal konkrétní dopady⁵. Finanční potíže a exekuce se projevují frustrací, apatií, demotivací a rezignací – psychický stav pracovníka mu nedovoluje podávat vyšší výkony. V důsledku srážek ze mzdy pracovník není k lepším výkonům ani finančně motivovaný. Častější jsou také absence v zaměstnání (vyšší nemocnost), fluktuace. Pro zaměstnavatele přitom pracovník s exekucemi představuje velkou administrativní zátěž a tedy i zvýšené náklady.

Alena Vyhnalová a Pavla Aschermannová z RUBIKON centra, které se věnuje lidem s trestní minulostí, upozornily, že je předlužení spojeno se „začarovaným kruhem“ ekonomické a sociální nestability a vede k páchání trestné činnosti a recidivě. Možnost oddlužení je důležitým nástrojem pro prevenci kriminality a reintegraci osob s trestní minulostí. Tuto skutečnost potvrzují také zkušenosti z charitních poraden a jiných sociálních služeb.

⁴ Zdroj: Exekutorská komora ČR, <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2697-statistiky-exekuci-za-rok-2019-klesl-pocet-exekuci-i-povinnych?w=>

⁵ Radek Hábl představil také data ze zahraniční studie dostupné zde: https://www.stepchange.org/Portals/0/documents/media/reports/8_billion_challenge.pdf

Předluženost má negativní dopady i na stávající a budoucí věřitele. Lidé, kteří upadli do dluhové pasti a nejsou schopni z ní vlastními silami vykročit, nebudou nikdy schopni dostatečně plnit své závazky.

Radek Hábl shrnul přímé dopady spojené s exekucemi a dluhy. Jedná se o nižší příjmy státního rozpočtu (daně z příjmu, sociální a zdravotní pojištění, odliv finančních prostředků do daňových rájů) a vyšší výdaje státního rozpočtu (sociální podpora a pomoc, soudní aparát, zdravotnictví, úřady práce, kriminalita/recidiva).

Závažné jsou také nepřímé a dlouhodobé dopady zadluženosti na společnost. Jedná se o „dědičnou“ chudobu, nižší úroveň vzdělávání dětí z rodin žijících v dluhové pasti, náklady na ústavní péči o děti odebrané z rodin ze socioekonomických důvodů a další negativní jevy.

Snížení předlužení ve společnosti není jen otázkou pomoci lidem, kteří vlastní či cizí vinou upadli do finanční tísně. Jedná se o nezbytný krok k posílení prosperity celé společnosti.

Identifikovaná slabá místa

I. Nedostatečné řešení příčin zadluženosti

1) Trh s půjčkami

Prostředí spotřebitelských úvěrů nadále používá nátlakovou, manipulativní reklamu. Nebezpečné je spojení reklamy na rizikové finanční produkty se známými osobnostmi, které dodávají danému produktu na důvěryhodnosti. Reklama lživým způsobem klame lidi bez ekonomického rozhledu a dostává je vědomě k rizikovému chování v zadlužování.

Nemalou měrou na lidskou mysl působí někdejší zakořeněná důvěra v tvrzení prezentovaná v médiích, což vede právě u trhu s půjčkami ke zkreslenému pohledu na realitu. Odvysílanou reklamu vnímá člověk vychovaný ve víře v pravdivost sdělovaného televizí jako ověřené a garantované, je-li poté konfrontován s realitou, cítí se oklamáný, podvedený. Může si pak v důsledku pocitu frustrace legitimizovat chování hraničící s trestnou činností.

2) Nedostupné bydlení

Vysoké náklady na bydlení jsou jednou z příčin zadluženosti a jednou z překážek vymanění se z ní.

Opakovaně upozorňujeme na zásadní problém absence sociálního bydlení s podporou sociálního pracovníka a nedostatečnou dostupnost bydlení běžného. Lidé se bez bydlení neobejdou. Je to nutný náklad, který musejí vynaložit. Náklady na bydlení jsou ale tak vysoké, že znemožňují umoření dluhů a vstup do oddlužení.

Stávající sociální služby nemohou nahradit sociální bydlení. Pobyt v azylovém domě pro rodiče s dětmi je ze zákona časově limitován na 1 rok, což vede k dalším negativním dopadům na děti, které „kočují“, nemají stabilní zázemí, čelí stigmatizaci a mnoha dalším dopadům v oblasti fyzického i psychického zdraví, školního prospěchu atd.

3) Rigidita systému sociálního zabezpečení

Lidé dlouho čekají na výplaty podpory v nezaměstnanosti, nemocenských i jiných dávek, což má na životní situaci člověka žijícího v chudobě, bez finančních rezerv, velmi závažné dopady.

Marta Šosová popsala ze své praxe v charitních sociálních službách konkrétní, někdy až absurdní případy. Např. člověk bez domova nahlásil jako bydliště sociální službu noclehárny, kde pravidelně nocuje, ale která je v průběhu dne uzavřená. Následná kontrola zjistila jeho nepřítomnost v průběhu dne a odebrala mu nemocenskou dávku. Nemocný člověk tak bez vlastního zavinění ztratil na několik měsíců svůj jediný příjem a byl okolnostmi nucen více se zadlužovat, přičemž toto jeho jednání mohlo nabývat i znaky trestného činu úvěrového podvodu.

4) Individuální příčiny

Jednou z příčin předlužení je také nízká finanční gramotnost, neschopnost zodpovědně hospodařit, nedostatečné právní povědomí a neschopnost bránit se a vyhledat odbornou pomoc. Poznatky z praxe nám však potvrzují, že ač je posilování vzdělávání v oblasti finanční a dluhové gramotnosti velmi důležité, není klíčovým nástrojem k vyřešení stávající rozsáhlé předluženosti.

5) „Dědičná chudoba“

Nedostatečná odolnost vůči vnějším vlivům zejména s ohledem na tlak společnosti a další individuální faktory mohou mít příčiny na straně konkrétního jedince, ale stále častěji pozorujeme přenos vzorců chování a způsobu života z generace na generaci. V charitních sociálních službách vidíme případy, kdy se již třetí generace téže rodiny objevuje v azylovém domě pro rodiče s dětmi a má nezvladatelné dluhy. Lidé si po určité době zvykají na život s exekucemi a tento model se předává dalším generacím.

Děti vyrůstající v zadlužených rodinách, v chudobě, se učí způsobu života, který je nemotivuje ke vzdělávání. Mnohdy nedokončí středoškolské vzdělání a nastupují příliš brzy do pracovního procesu. Chybí jim motivace studovat, což je posilováno rodinou, která chce rychle další příjem do rodinného rozpočtu, i zaměstnavateli, kteří mají nedostatek pracovníků. Děti tak ztrácejí vyhlídky na lepší budoucnost. V současné době snadno nacházejí zaměstnání, ale v budoucnu mohou mít problém s uplatněním na trhu práce, a pokud se uplatní, pak zpravidla jen v nízkopříjmových profesích, což v kombinaci s životními vzorci převzatými z rodinného prostředí značně zvyšuje riziko, že i ony upadnou do zadluženosti. V horším případě děti nestudují ani nepracují, žijí společně s rodinou ze sociálních dávek, případně si příjem obstarávají nelegálně, v některých případech i trestnou činností.

6) Přetrvávající letité dluhy

Velkou část exekucí tvoří dluhy, které vznikly před lety, kdy zákonná úprava umožňovala „obchodníkům s chudobou“ mnoho nekalých praktik. Původně malé dluhy přerostly do mnohonásobně vyšších částek. Dlužníci nejsou schopni je splácet a setrvávají tak v zadluženosti. Nejedná se o prvotní příčinu vzniku dluhů, ale jednu z příčin propadu do pasti předluženosti a neschopnosti se z ní vymanit.

Návrhy na změny:

- 1) Regulovat trh s půjčkami zákonnou úpravou – předložit zákon, který brání reklamě tzv. půjček zadarmo a dalším nekalým praktikám zvyšujícím rizikové chování v oblasti zadluženosti.
- 2) Činit aktivní kroky k zajištění sociálního bydlení (s podporou sociálního pracovníka) a k reálnému zvýšení dostupnosti bydlení.
- 3) Novelizovat ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, které se týká délky pobytu v azylovém domě a rozlišit maximální délku pobytu v azylových domech pro jednotlivce a v azylových domech pro rodiče s dětmi.
- 4) Zrevidovat systém sociálního zabezpečení tak, aby flexibilně reagoval za nastalou nepříznivou situací člověka, dávky byly vypláceny v okamžiku, kdy jsou nezbytně potřebné k překonání tíživé situace, a jejich výplata nebyla ohrožena čistě byrokratickými postupy.
- 5) Vytvořit kvalitní systém vzdělávání a posilování informovanosti v oblasti finanční a dluhové gramotnosti.
- 6) Podporovat sociální a jiné služby a programy orientované na pomoc rodinám s dětmi s cílem řešit předluženost rodin a posílit motivaci dětí ke studiu.
- 7) Prosadit legislativní změny (viz níže), které zajistí, aby se lidem s exekucemi a v oddlužení vyplatilo legálně pracovat a v rodinách se podporoval vzorec „pracovat se vyplatí“.
- 8) Uzákonit arbitrární zastavení exekucí starších 3 let. Pokud by oprávněný chtěl pokračovat v exekuci, hradil by zálohu.

II. Nedostatečná dostupnost dluhového poradenství

1) Nedostatečná informovanost

Navzdory značnému vytížení poraden je zde stále velká skupina osob, které by potřebovaly odbornou pomoc, ale neví, na koho se obrátit. Nadále ve společnosti chybí dostatečné povědomí o možnostech řešení zadluženosti.

Prozatím není dostatečně využit potenciál spolupráce se zaměstnavateli. Zaměstnavatelé mají přesné informace o příjmech zaměstnanců a o jejich exekucích, jsou tedy ideálním partnerem pro zmapování osob potřebujících pomoc se zadlužeností. Aktuální výzkum společnosti LMC s.r.o.⁶, na který na kulatém stole upozornil Radek Hábl, uvádí, že 20 % zaměstnanců má finanční potíže. Velká část těchto zaměstnanců přitom nemá na koho se obrátit nebo neví, kde najít potřebnou pomoc.

Spolupráce dluhových poraden se zaměstnavateli tak nabízí cestu, jak zprostředkovat odbornou pomoc člověku, který by ji sám neuměl vyhledat.

---

⁶ <https://www.lmc.eu/cs/magazin/clanky/co-delat-kdyz-na-dvere-zamestnancu-busi-exekutor/>

2) Nedostatečné kapacity dluhových poraden

Stávající síť neziskových dluhových poraden nemá dostatečné kapacity. V některých poradnách tak čekací doby dosahují několika měsíců.⁷

3) Nedostatečná místní dostupnost dluhových poraden

Rozložení neziskových dluhových poraden je nerovnoměrné a v některých regionech dokonce nenajdeme žádné poradny. Pro člověka v obtížné životní situaci, bez dostatečných příjmů je cestování do vzdáleného místa značnou překážkou pro využití odborného poradenství.

V praxi systém poradenských zařízení naráží také na potíže spojené s financováním sociálních služeb, kdy jsou služby nuceny odmítat klienty z oblastí mimo jejich formálně stanovenou regionální působnost, jelikož některé krajské úřady toto vylučují.

Současné technologie umožňují překonávat místní nedostupnost využitím online nástrojů k poskytování poradenství. Inspirativním příkladem je distanční poradenství organizace Člověk v tísni, které na kulatém stole představil David Borges. Jedná se o dluhovou helplinku, využívání emailového formuláře, který dlužník vyplní a následně je kontaktován poradenským pracovníkem, webovou poradnu, chatbot, využití sociálních sítí pro posílení informovanosti z hlediska prevence i řešení zadluženosti.

Jedná se o inovativní přístup, který není prozatím u většiny poraden běžný. K tomu, aby tyto nástroje dostatečně redukovaly potíže s místní dostupností, je třeba jejich masivnější rozšíření a dostatečná informovanost potenciálních klientů. Některé skupiny dlužníků, např. senioři, však mohou mít potíže s využíváním nových technologií, proto je nutné současně rozvíjet i dostatečnou síť kamenných poraden.

4) Absence firemního poradenství

Jak jsme již zmínili, zaměstnavatelé mají přehled o příjmech a exekucích svých zaměstnanců a mohou tak být partnery při zprostředkování odborného poradenství, ale nejen to.

David Borges na kulatém stole představil firemní poradenství poskytované organizací Člověk v tísni, které se skládá z několika složek. Dluhová poradna nabízí pomoc s firemní komunikací, kdy je téma dluhů a exekucí otevřeno ve firemním časopise nebo intranetu. Další složkou je podpora a vzdělávání personálních oddělení, které jim umožní lépe reagovat na finanční potíže zaměstnanců. Poslední složkou je individuální poradenství poskytované zaměstnancům pracovníky poradny v prostorách firmy. Pro poradnu může být tato forma poskytování služby efektivnější, než když lidé přicházejí do poradny jednotlivě. Když pomineme lidský zájem o život zaměstnance, tak ryze prakticky tato péče o zaměstnance zaměstnavateli přináší zvýšení produktivity práce, loajálnost zaměstnanců a další výhody. Současně se díky řešení zadluženosti zaměstnanců snižuje administrativní zátěž zaměstnavatele spojená s exekucemi. Investice vložená do firemního poradenství se tak zaměstnavatelům v mnoha ohledech vyplácí.

---

⁷ Např. Organizace Člověk v tísni uvádí čekací dobu cca 3-4 měsíce pro poradnu v Praze.

Spolupráce se zaměstnavateli se osvědčuje také charitním sociálním službám. Některé služby však narážejí na nedostatečné kapacity potřebné pro rozvoj tohoto nástroje. Proto je třeba, aby byla věnována pozornost vytvoření kapacitně i geograficky dostatečné sítě poraden.

5) Rizika „projektového“ prostředí

V současné době je provoz mnohých poraden zajištěn díky projektům financovaným z Evropského sociálního fondu. S koncem projektů však může být ohrožena činnost těchto poraden, což by vedlo k dalšímu snížení celkové dostupnosti této služby.

Návrhy na změny:

- 1) Zavést funkční mechanismy k zajištění adekvátního mapování, plánování a vytváření sítě služeb dluhového poradenství na úrovni kraje.
- 2) Zavést kontrolní mechanismy zajišťující dohled nad vytvářením střednědobých plánů a sítě služeb na úrovni krajů. Zajistit funkční mechanismy korekce, pokud kraj nereaguje na potřeby občanů.
- 3) Zavést participaci místních samospráv na řešení zadluženosti občanů.
- 4) Zavést mechanismy stabilního financování služeb dluhového poradenství.
- 5) Podporovat a rozvíjet nové formáty poradenství.
- 6) Podporovat a rozvíjet spolupráci se zaměstnavateli.
- 7) Posílit informovanost společnosti o možnostech řešení zadluženosti a o dostupných službách dluhového poradenství.

III. Nekalé praktiky komerčního insolvenčního poradenství

- 1) Poslední novela insolvenčního zákona měla mimo jiné za cíl eliminovat nekalé praktiky komerčního insolvenčního poradenství.⁸ Zkušenosti z každodenní praxe dluhových poraden však ukazují, že novela trh nezakultivovala, ale spíše zastřela.

---

⁸ Tento předpokládaný výsledek popisoval několik měsíců před účinností tzv. oddlužovací novely JUDr. Ing. Zdeněk Strnad, Ph.D., MPA, soudce a místopředseda Krajského soudu v Českých Budějovicích: „Všechny výše uvedené změny by měly znamenat ztraktivnější sepsu a podávání návrhů na povolení oddlužení zejména pro advokáty, insolvenční správce a exekutory, neboť pracnost s tím spojená se velmi výrazně snížila, ale odměna ve výši 4 000 Kč + DPH, respektive 6 000 Kč + DPH v případě společného oddlužení manželů, zůstala beze změny. Bylo by to jen dobře, neboť podíl těchto osob na službách poskytovaných v oblasti oddlužení ještě stále není dominantní (ač by se to dalo očekávat), a uvolněný prostor, jenž nestíhají „obsloužit“ ani akreditované (neziskové) osoby, tak obsazují pochybní vinkláři či zastřené, nežádoucí a nechvalně proslulé „oddlužovací agentury“ napojené mnohdy bohužel (ať už skrytě, či otevřeně) zejména na některé advokáty. Na tato zjištění reaguje novela mj. tím, že výslovně zakazuje za úplatu nebo jiné zvýhodnění obstarat, zprostředkovat nebo nabídnout obstarání či zprostředkování sepsu a podání návrhu na povolení oddlužení anebo také insolvenčního návrhu nebo další činnosti s tím nezbytně spojené (§ 390a odst. 7) a porušení tohoto zákazu doprovází v rámci dohledové pravomoci Ministerstva spravedlnosti i příslušnou sankcí (srov.

Subjekty profitující na bídě předlužených lidí si našly nové cesty, jak své „podnikání“ provozovat. Květoslava Slaměná Krylová i další přítomní experti popsali mechanismy obcházení zákonného omezení, které zapovědělo soukromým společnostem podnikání v této oblasti. Jednou z těchto cest je provozování činnosti pod hlavičkou advokátů, kdy se z obchodních zástupců dřívějších „oddlužovacích firem“ stávají zaměstnanci advokátních kanceláří. Nekalé praktiky se schovávají pod služby finančního vzdělávání a poradenství. Výjimkou bohužel není ani provázání na společnost zabývající se obchodováním s nemovitostmi, která „zprostředkovaně zachrání obydlí dlužníka jeho odkoupením, za pronájem nechá jeho rodinu v obydlí nadále bydlet a takto si navzájem doporučují klientelu“, jak uvádí Květoslava Slaměná Krylová. Tyto subjekty svým klientům nepomohou vykročit z dluhové pasti, ale naopak je uvrhnou do mnohem větších potíží.

Květoslava Slaměná Krylová upozorňuje také na skutečnost, že v ulicích nadále vidíme různé poutače slibující oddlužení. Bylo by vhodné v souladu s novelou insolvenčního zákona původce vyhledat, zajistit odstranění nezákonné reklamy, případně sankcionovat původce reklam provozující nadále oddlužení nezákonným způsobem.

Na tomto místě je nutné upozornit na souvislost s nedostatečnou dostupností dluhových poraden (geografickou, kapacitní, nízké povědomí o jejich existenci), která vytváří volný prostor pro komerční subjekty.

Slovy Květoslavy Slaměné Krylové „lidská vynalézavost předbíhá zákonodárny proces“. Není realistické očekávat, že by jakákoliv další novelizace zcela zabránila nekalým praktikám, obzvláště jsou-li spojeny s vysokými zisky. Jako efektivní cesta eliminace těchto praktik se proto jeví posilování informovanosti společnosti a zajištění dostatečné dostupnosti dluhového poradenství, čímž se výrazně zmenší prostor, který mohou obsadit komerční subjekty.

Návrhy na změny:

- 1) Činit kroky k posílení informovanosti společnosti o možnostech řešení zadluženosti.
- 2) Zajistit dostatečnou dostupnost sítě dluhových poraden (viz doporučení výše).
- 3) Kodifikovaným způsobem upravit stávající Dobrovolnou evidenci subjektů⁹ (advokátů, notářů, soudních exekutorů, insolvenčních správců) poskytujících zpracování návrhu na povolení oddlužení na instituci obligatorní, a to v návaznosti na oprávněný okruh subjektů podávajících insolvenční návrh v souladu s insolvenčním zákonem po novele.

---

§ 418j odst. 3, resp. § 418k odst. 2).“ (STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. Komorní listy. 01/2019, s. 23–31. Praha: Exekutorská komora ČR, 2019).

⁹ Dobrovolná evidence subjektů je dostupná z odkazu <https://vesta.justice.cz/>.

IV. Bariéry vstupu do oddlužení

1) Nízká nezabavitelná částka

Nižší příjem v oddlužení než při exekucích (příliš nízká nezabavitelná částka) v kombinaci s rostoucími náklady na bydlení znemožňuje lidem vstoupit do oddlužení a vymanit se z pasti zadluženosti, neboť by nebyli schopni pokrýt základní životní potřeby.

2) Pravidlo minimální splátky v oddlužení

Pravidlo minimální splátky v oddlužení je pro nízkopříjmové dlužníky hlavní bariérou pro vstup do oddlužení. Jedná se především o seniory, kteří mají tak nízký příjem, že na oddlužení nedosáhnou.

3) Prodej majetku u splátek

Lidé nemají zájem o oddlužení z obavy, že přijdou např. o vozidlo, které nemá velkou finanční hodnotu, ale potřebují jej. Potíže s prodejem nemovitostí se v praxi neobjevují, jelikož předlužené osoby jen zcela výjimečně vlastní nemovitost.

4) Administrativní zátěž pro zaměstnavatele a absence chráněného bankovního účtu

Exekuční srážky ze mzdy znamenají výraznou administrativní zátěž pro zaměstnavatele. Další komplikací je absence bankovního účtu u člověka v exekuci, kdy zaměstnavatel nemá kam odesílat výplatu. Tyto faktory vedou k vyloučení zadlužené osoby z trhu práce a následné absenci příjmu. Prohlubuje se tak zadluženost a není možný vstup do oddlužení.

Závažnost tohoto problému dokládají zkušenosti odborníků pracujících s cílovou skupinou osob s trestní minulostí, kteří se shodují, že zatímco před 15 lety byl největší bariérou uplatnění na trhu práce záznam v rejstříku trestů, v současné době je u osob s trestní minulostí největší bariérou pracovního uplatnění a celkové integrace do společnosti zadluženost.

Návrhy na změny:

- 1)** Zvýšit nezabavitelnou částku v oddlužení tak, aby odpovídala částce v exekuci.
- 2)** Zavést institut chráněného bankovního účtu, který bude zřizován a veden zdarma.
- 3)** Administrativní zátěž spojenou se srážkami ze mzdy převést na banku, u které by byl vedený chráněný účet.

V. Teritorialita soudních exekutorů¹⁰

1) Tržní konkurenční prostředí v exekucích

V současné době exekutoři pracují v konkurenčním prostředí, které do výkonu státní moci nepatří. Věřitel si exekutora vybírá zcela libovolně a svěřuje mu své zakázky. Vytváří se tak klientelistické vazby mezi „vlivnými“ věřiteli a velkými exekutorskými úřady. Dochází k postupné oligopolizaci exekučního trhu. Přenesený výkon státní moci nemá být nikdy předmětem volné soutěže, což dokládají negativní socioekonomické dopady z posledních 20 let.

V exekucích jsou taktéž „parkovány“ letité pohledávky, u nichž je od samého počátku zřejmé, že jejich reálná vymahatelnost je nulová.

2) Vysoká nákladovost a nízká efektivita

Dlužník se ocitá v situaci, kdy jeho dluhy vymáhá několik exekutorů, ztrácí přehled o jednotlivých pohledávkách, není schopen komunikovat s tolika aktéry, nepřiměřeně rostou náklady spojené s vymáháním pohledávek. Dochází k „honu na dlužníka“, který ale nevede k tomu, že by zaplatil více, ale k tomu, že utíká ze systému a ve výsledku se prohlubuje jeho zadluženost.

Celý proces exekučního vymáhání je neefektivní, je spojen s vysokými náklady a zátěží nejen pro dlužníka, ale také pro soudní aparát, věřitele, zaměstnavatele dlužníků a další subjekty.

Návrhy na změny:

- 1) Prosadit princip „1 dlužník – 1 exekutor“ a nezávislé přidělování exekutorů místně příslušným soudem: Přidělování exekucí soudem v rámci „kolečka“ exekutorům dle místa bydliště dlužníka. Další exekuce následně přidělovat témuž exekutorovi, aby všechny exekuce jednoho dlužníka vedl jeden exekutor. To výrazně odbřemení zaměstnavatele i další součinnostní subjekty, sníží systémové duplicity, sníží náklady a odstraní klientelistické vazby mezi věřiteli a exekutory.

Závěr

Z diskuze při kulatém stole byla zřejmá naprostá shoda všech přítomných na zhodnocení závažnosti míry předluženosti v české společnosti, a to jak z hlediska dopadů na životy konkrétních lidí, rodin, dětí, tak z hlediska dopadů na ekonomiku, státní příjmy a výdaje. Byly popsány bariéry, které znemožňují překonat dluhovou past a začít žít důstojný život. Byly pojmenovány kroky, které je nutné učinit, aby statisíce lidí měly šanci se vymanit z dluhů a chudoby, došlo k vyššímu uspokojení pohledávek věřitelů a snížila se administrativní zátěž pro státní aparát i zaměstnavatele.

Při následném zpracování tohoto výstupu však celé téma dostalo zcela nový rozměr v důsledku šířící se pandemie onemocnění COVID-19. Uvedené problémy byly popisovány z perspektivy velmi dobře prosperující společnosti. V nově nastalé situaci má mnoho osob snížený příjem z důvodu dlouhodobého čerpání

---

¹⁰ Podrobně je problematika teritoriality soudních exekutorů rozpracována v dokumentu, na jehož vzniku se podílelo několik organizací věnujících se problematice předluženosti: <https://www.charita.cz/aktuality/z-domova/jak-dal-v-dluhove-problematice/>

ošetřovného, mnoho osob je ohroženo ztrátou zaměstnání a hrozí výrazný propad do dluhových pastí. V tuto chvíli není možné zcela předvídat další vývoj a vyčíslit dopady, ale je nezpochybnitelné, že zadluženost se bude výrazně prohlubovat. O to více apelujeme na všechny zainteresované subjekty, aby usilovaly o prosazení potřebných změn.

Zpracovala Charita Česká republika.

V Praze dne 30. března 2020